

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА
ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАН
ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

2024.11.22 № ЗТ-1/149
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн
мэдүүлэх тухай

Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2024. 11. 20 № ХХ/2294
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгөхийг хүсье.

Хавсралт ³⁰ хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

Н.УЧРАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн хуралдааны 39 дүгээр тэмдэглэлд:

“26.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

Засгийн газрын II байр, С.Данзангийн гудамж 5/1,
4-р хороо, Чингэлтэй дүүрэг, 15160 Улаанбаатар хот,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, Цахим шуудан: info@mof.gov.mn,
Цахим хуудас: <http://www.mof.gov.mn>

2024. 11. 19 № 01/9543
танай _____-ны № _____-т

ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД О.АЛТАНГЭРЭЛ ТАНАА

Таны 2024 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 1/1788 тоот албан бичгээр ирүүлсэн Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрлийг олгож байна.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761003040

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД**

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160
Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,
Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2024.11.19 № 1/1844

танай _____-ны № _____-т

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ
ГАЗРЫН ДАРГА Н.УЧРАЛ ТАНАА**

Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

О.АЛТАНГЭРЭЛ

151604447
Аз. файл.2024

**БАТЛАВ.
ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН
САЙД**

**УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ
ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ
ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн шаардлага

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван ес дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг “Нам Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 10-т заасны дагуу байгуулагдаж, улсын хэмжээний бодлого дэвшүүлж ажиллана.” гэж, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Намыг Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэдийн нэг хувиас доошгүй тооны иргэн эвлэлдэн нэгдэж байгуулна.” гэж тус тус заасан нь иргэдийн сайн дураараа эвлэлдэн нэгдэж улс төрийн нам байгуулах эрхийг баталгаажуулж өгсөн.

Улс төрийн намын тухай хуулийг 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан бөгөөд энэхүү хууль нь 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжсэн. Энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт “Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэн сайн дурын үндсэн дээр эвлэлдэн нэгдэх, нам байгуулах, намд элсэх, намаас гарах, хууль тогтоомж болон тухайн намын дүрэм, намын хөтөлбөрт нийцүүлэн түүний үйл ажиллагаанд оролцох, намыг дэмжих, эс дэмжих эрхтэй.” гэж, мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.5-д “Монгол Улсын Их Хурлын болон аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох;” гэж, 7.1.9-д “хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг боловсруулж, сонгогчдод танилцуулах, сурталчлах;” гэж тус тус заасан. Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар Улсын дээд шүүхэд бүртгэлтэй намууд хуульд нийцүүлж дүрэм, журмаа шинэчлэн бүртгүүлэх зүй ёсны шаардлага үүссэн.

Улс төрийн намын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.3 дахь хэсэгт “Намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлнэ.”, 17 дугаар зүйлийн 17.2.1-д “намын дүрэм, хөтөлбөрийг батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;”, мөн зүйлийн 17.4 дэх хэсэгт “Намын төлөөллийн төв байгууллагын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь санал гаргавал намын дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж болно. Энэ нэмэлт, өөрчлөлт нь намын дүрмийн гуравны нэгээс хэтрэхгүй байна.” гэж тус тус хуульчилсан боловч нэгэнт үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж байгаа улс төрийн намын хувьд дүрэм, журмаа Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлчихсэн тул зөвхөн дүрэм, журмаа хуульд нийцүүлэн шинэчлэн батлаад бүртгүүлэх асуудал үүссэн. Энэхүү асуудлыг Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулиар шийдвэрлэхээр болсон. Тухайлбал, Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд “нам

өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хойш зургаан сарын дотор авч хэрэгжүүлэх бөгөөд уг өөрчлөлтийг улсын дээд шүүхэд 30 хоногийн дотор хүргүүлнэ.” хэмээн заажээ.

1.2. Практик шаардлага

Улс төрийн намын тухай хуулийг 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс дагаж мөрдөж эхэлсэн.

Энэхүү хуулиар намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлэхээр, намын төлөөллийн төв байгууллагын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь санал гаргавал намын дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх зэрэг зохицуулалтыг оруулсан бөгөөд дүрэм, журмаа Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэн хэвийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа улс төрийн намын хувьд Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/ батлагдсантай холбоотойгоор уг хуульд намын дүрэм, журмаа нийцүүлэх зайлшгүй шаардлага үүссэн.

Улсын дээд шүүхэд бүртгэлтэй улс төрийн намуудад Улс төрийн намын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.3 дахь хэсэгт улс төрийн нам шинээр байгуулсан бол дүрмээ 60 хоногийн дотор бүртгүүлэх зэрэг шилжилтийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөж журмын тухай хуулийг баталсан. Энэ хуулийн 2 дугаар зүйлд “нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хойш зургаан сарын дотор авч хэрэгжүүлэх бөгөөд уг өөрчлөлтийг Улсын дээд шүүхэд 30 хоногийн дотор хүргүүлнэ.” хэмээн заажээ.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасан хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлаараа оруулан хэлэлцэж чадахгүйд хүрсэн.

Түүнчлэн улс төрийн намууд 2024 оны 01 дүгээр сараас эхлэн Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсруулах, нэр дэвшигчээ тодруулах, сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгуулийн үр дүнгээр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хурал, шинэ Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, шинэ Засгийн газрын гурван талт гэрээг боловсруулж байгуулах зэрэг ажлыг гүйцэтгэсэн.

Мөн 2024 оны 10 дугаар сард болсон орон нутгийн сонгуулийн үйл ажиллагаа явагдаж дуустал улс төрийн намуудад дүрэм, журмаа шинэ хуульд нийцүүлэх боломж, хугацаа байсангүй.

Улс төрийн нам дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь намууд их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх юм. Энэ ажлуудыг зохион байгуулахад багагүй хугацаа шаардлагатай байна.

Иймд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж, 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж, Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэхээр заасан хугацааг хойшлуулж, улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагатай байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй. Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийг “Нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн, уг өөрчлөлтийг Улсын дээд шүүхэд 2027 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор хүргүүлнэ.” гэж хугацаа хойшлуулах өөрчлөлт болон хуулийн төслийг дагаж мөрдөж эхлэх хугацааг тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болно.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар

Хуулийн төсөл батлагдсанаар Улсын Их Хурлаас батлагдсан Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга хэрэгжих боломжтой болохын зэрэгцээ Улс төрийн намууд дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намын нэгж хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь нам их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх боломж бүрдэх юм.

Улсын дээд шүүхэд нийт 37 улс төрийн нам бүртгэлтэй бөгөөд 2024 оны Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуульд 22 нам эвсэл оролцсон. Эдгээр нам эвслүүдэд дүрэм, журмаа хуульд нийцүүлэн шинэчилж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх боломж бүрдэнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах талаар

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц болон бусад хууль тогтоомжид нийцсэн бөгөөд хуулийн төслийг дагаж бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагагүй болно.

---oOo---

ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг “Нам Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 10-т заасны дагуу байгуулагдаж, улсын хэмжээний бодлого дэвшүүлж ажиллана.”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Намыг Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэдийн нэг хувиас доошгүй тооны иргэн эвлэлдэн нэгдэж байгуулна.” гэж заасан нь иргэдийн сайн дураараа эвлэлдэн нэгдэж улс төрийн нам байгуулах эрхийг баталгаажуулж өгсөн.

Улс төрийн намын тухай хуулийг 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан бөгөөд энэхүү хууль нь 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжсэн. Энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт “Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэн сайн дурын үндсэн дээр эвлэлдэн нэгдэх, нам байгуулах, намд элсэх, намаас гарах, хууль тогтоомж болон тухайн намын дүрэм, намын хөтөлбөрт нийцүүлэн түүний үйл ажиллагаанд оролцох, намыг дэмжих, эс дэмжих эрхтэй.” гэж, мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.5-д “Монгол Улсын Их Хурлын болон аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох;” гэж, 7.1.9-д “хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг боловсруулж, сонгогчдод танилцуулах, сурталчлах;” гэж тус тус заасан. Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар Улсын дээд шүүхэд бүртгэлтэй намууд хуульд нийцүүлж дүрэм, журмаа шинэчлэн бүртгүүлэх зүй ёсны шаардлага үүссэн.

Улс төрийн намын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.3 дахь хэсэгт “Намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлнэ.” гэж, 17 дугаар зүйлийн 17.2.1-д “намын дүрэм, хөтөлбөрийг батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;” гэж, 17 дугаар зүйлийн 17.4 дэх хэсэгт “Намын төлөөллийн төв байгууллагын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь санал гаргавал намын дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж болно. Энэ нэмэлт, өөрчлөлт нь намын дүрмийн гуравны нэгээс хэтрэхгүй байна.” гэж тус тус хуульчилсан боловч нэгэнт үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж байгаа улс төрийн намын хувьд дүрэм, журмаа Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлчихсэн тул зөвхөн дүрэм, журмаа хуульд нийцүүлэн шинэчлэн батлаад бүртгүүлэх асуудал үүссэн. Энэхүү асуудлыг Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулиар шийдвэрлэхээр болсон. Тухайлбал, Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд “нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хойш зургаан сарын дотор авч хэрэгжүүлэх бөгөөд уг өөрчлөлтийг улсын дээд шүүхэд 30 хоногийн дотор хүргүүлнэ.” гэж заажээ.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд Улсын дээд шүүхэд нийт 37 улс төрийн нам бүртгэлтэй бөгөөд 2024 оны Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуульд 22 нам

эвсэл оролцсон. Эдгээр нам эвслүүдэд дүрэм, журмаа хуульд нийцүүлэн шинэчлэн Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх зайлшгүй шаардлагатай.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасан хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлуудаа хийж чадахгүйд хүрсэн.

Мөн Улс төрийн намууд 2024 оны 01 дүгээр сараас эхлэн Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсруулах, нэр дэвшигчээ тодруулах, сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгуулийн үр дүнгээр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хурал, сонгуулийн үр дүнгээр шинэ Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, үүний дараа орон нутгийн сонгуулийн үйл ажиллагаа явагдаж дуустал аль нэг улс төрийн намуудад дүрэм, журмаа шинэ хуульд нийцүүлэх боломж, хугацаа байсангүй.

Улс төрийн нам дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь намууд их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх юм. Энэ ажлуудыг зохион байгуулахад багагүй хугацаа шаардлагатай байна.

Иймд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх хугацааг хойшлуулж улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар Улсын Их Хурлаас батлагдсан Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга хэрэгжих боломжтой болохын зэрэгцээ Улс төрийн намууд дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намын нэгж хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь нам их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх боломж бүрдэх юм.

---oOo---

УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс дагаж мөрдөж эхэлсэн.

Хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй. Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийг Нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн, уг өөрчлөлтийг Улсын дээд шүүхэд 2027 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор хүргүүлнэ.” хэмээн хугацаа хойшлуулах өөрчлөлт, болон хуулийн үйлчлэх хугацааг зааж өгсөн.

Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-д намууд дүрэм, журмаа нийцүүлэн шинэчлэн батлах шаардлага үүссэн. Энэхүү хуулиар Намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлэхээр, намын төлөөллийн төв байгууллагын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь санал гаргавал намын дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх зэрэг зохицуулалтыг оруулсан байгаа бөгөөд үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж байгаа улс төрийн намын хувьд дүрэм, журмаа Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлчихсэн хэвийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээдийн хувьд намын дүрэм, журмаа шинэчилсэн найруулгын хуульд нийцүүлэх зайлшгүй шаардлага үүссэн.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасан хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлуудаа хийж чадахгүйд хүрсэн.

Мөн Улс төрийн намууд 2024 оны 01 дүгээр сараас эхлэн Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсруулах, нэр дэвшигчээ тодруулах, сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгуулийн үр дүнгээр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хурал, сонгуулийн үр дүнгээр шинэ Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, үүний дараа орон нутгийн сонгуулийн үйл ажиллагаа явагдаж дуустал аль нэг улс төрийн намуудад дүрэм, журмаа шинэ хуульд нийцүүлэх боломж, хугацаа байсангүй.

Улс төрийн нам дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь намууд их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх юм. Энэ ажлуудыг зохион байгуулахад багагүй хугацаа шаардлагатай байна.

Иймд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд

заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх хугацааг хойшлуулж улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц болон бусад хууль тогтоомжид нийцсэн бөгөөд хуулийн төслийг дагаж бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагагүй болно.

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2024 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдөр Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны сайтад байршуулж, олон нийтийн хэлэлцүүлгийг хийсэн бөгөөд хуулийн төсөлд холбогдох саналд ирээгүй байна.

---oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

"2 дугаар зүйл. Нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн уг өөрчлөлтийг Улсын дээд шүүхэд 2027 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор хүргүүлнэ."

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

**УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ
ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ
ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ
УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДАЛСАН ТАЙЛАН**

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-д намууд дүрэм, журмаа нийцүүлэн шинэчлэн батлах шаардлага үүссэн. Энэхүү хуулиар Намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлэхээр, намын төлөөллийн төв байгууллагын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй нь санал гаргавал намын дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх зэрэг зохицуулалтыг оруулсан бөгөөд дүрэм, журмаа Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлчихсэн хэвийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээдийн хувьд намын дүрэм, журмаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-д нийцүүлэх зайлшгүй шаардлага үүссэн.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасны хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлуудаа хийж чадахгүйд хүрсэн.

Мөн Улс төрийн намууд 2024 оны 01 дүгээр сараас эхлэн Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсруулах, нэр дэвшигчээ тодруулах, сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгуулийн үр дүнгээр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хурал, сонгуулийн үр дүнгээр шинэ Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, үүний дараа орон нутгийн сонгуулийн үйл ажиллагаа явагдаж дуустал аль нэг улс төрийн намуудад дүрэм, журмаа шинэ хуульд нийцүүлэх боломж, хугацаа байсангүй.

Улс төрийн нам дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь намууд их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх юм. Энэ ажлуудыг зохион байгуулахад багагүй хугацаа шаардлагатай байна.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд Улсын Дээд шүүхэд нийт 37 улс төрийн нам бүртгэлтэй бөгөөд 2024 оны Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуульд 22 нам эвсэл оролцсон. Эдгээр нам эвслүүдэд дүрэм, журмаа хуульд нийцүүлэн шинэчлэн Улсын Дээд шүүхэд бүртгүүлэхэд боломж бүрдэнэ.

Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх хугацааг хойшлуулж улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа.

УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2 дахь хэсэгт заасны дагуу судалсан болно.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль болон олон улсын гэрээнд харшлаагүй нийцэж байна.

ХОЁР. АСУУДЛЫГ ҮҮСГЭЖ БУЙ УЧИР ШАЛТГААН

Улс төрийн намын тухай хуулийг 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан бөгөөд энэхүү хууль нь 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжсэн. Энэ хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.3 дахь хэсэгт “Намын дүрэмд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, намын даргыг томилсон шийдвэрийг 60 хоногийн дотор Улсын дээд шүүхэд албан ёсоор хүргүүлнэ.” гэж заасан.

Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлчихсэн хэвийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа улс төрийн намуудын хувьд намын дүрэм, журмаа Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэх зайлшгүй шаардлага үүссэн. Мөн дүрэм нь Улсын Дээд шүүхэд бүртгэлтэй намуудын хувьд хуульд заасан уг хугацааг дагаж мөрдөх боломжгүй тул уг хуулийг хэрэгжүүлэхийн тулд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталсан Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд “нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/тай нийцүүлэх арга хэмжээг 2024 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хойш зургаан сарын дотор авч хэрэгжүүлэх бөгөөд уг өөрчлөлтийг улсын дээд шүүхэд 30 хоногийн дотор хүргүүлнэ.” хэмээн заажээ.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасны хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлуудаа хийж чадахгүйд хүрсэн.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд Улсын Дээд шүүхэд нийт 37 улс төрийн нам бүртгэлтэй бөгөөд 2024 оны Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуульд 22 нам эвсэл оролцсон байна.

Иймд энэхүү хууль нь цаг үеэ олсон, дээрх олон харилцааг зохицуулахад чиглэсэн чухал шаардлагатай хуулийн төсөл болсон байна.

**ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ
ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ**

Улс төрийн нам дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь намууд их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх юм. Энэ ажлуудыг зохион байгуулахад багагүй хугацаа шаардлагатай байна.

Иймд Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх хугацааг хойшлуулж улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг санаачлан боловсруулсан байна.

**ДӨРӨВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН
ЭРЭГ, СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ**

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын 5.1-т заасан зохицуулалтын хувилбарын дагуу асуудлыг зохицуулах хувилбарыг тогтоож, эерэг болон сөрөг талыг нь харьцуулан судалж дараах дүгнэлтийг гаргалаа:

	Хувилбар	Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа
1	Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах	Зорилгодоо хүрэх бүрэн боломжтой	Илүү зардал гарахгүй

**ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН
БАЙДАЛ**

Аргачлалын 6-д заасны дагуу сонгосон хувилбарын үр нөлөөг ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа.

Жич: Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг шалгуур асуултын дагуу тандсан байдлыг хүснэгт 1, 2, 3, 4-өөс үзнэ үү.

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт	Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад	1.1. Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх		
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

нийцэж буй эсэх	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
1.2. Оролцоог хангах				
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм		Шударга ёсны зарчимд нийцсэн
	1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Шударга ёсны зарчимд нийцнэ
1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага				
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм		Шударга, тэгш, эерэг үр дүнтэй байх нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэхэд чиглүүлсэн
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Шударга, тэгш, эерэг үр дүнтэй байх нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэхэд чиглүүлсэн.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх		Үгүй	энэ асуудалтай холбогдолгүй
2. Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх		Үгүй	Хуулийн зорилго, шударга ёсонд нийцсэн
	2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	Шаардлагагүй
3.Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд	5.1. Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

нийцүүлсэн эсэх	хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх			
-----------------	------------------------------------	--	--	--

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Мэдээл эх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

зардлын ачаалал				
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
8.Тодорхой бүс нутаг,	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

салбарууд	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Зардал гарахгүй
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн шинэ чиг үүрэг үүсгэхгүй
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Ямар нэгэн байдлаар зөрчилдөхгүй. Олон улсын гэрээ, хэлэлцээртэй нийцнэ.

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх.		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

хамгаалах асуудал	Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт			
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Эерэг нөлөөтэй
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
аюулгүй байдал	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй

-----oOo-----

УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН ТАЙЛАН

НЭГ.ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн /цаашид “Хуулийн төсөл” гэх/ зүйл, заалтад Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулах, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулахад зөвлөмж өгөх зорилгоор хийлээ.

Үнэлгээ хийхээр сонгож авсан хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.2-д заасан “хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл” хэлбэрээр боловсруулагдсан хувилбар байв. Хуулийн төсөл нь 2 зүйлээс бүрдэж байна.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл дээр Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”¹-д /цаашид “аргачлал” гэх/ заасны дагуу хийлээ.

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд заасны дагуу 6 шалгуур үзүүлэлтээс 3 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Ойлгомжтой байдал
3. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

“**Зорилгод хүрэх байдал**” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц зохицуулалтын хувилбарыг агуулсан эсэхийг тогтоох зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.

“**Ойлгомжтой байдал**” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийг хуулийн төсөл нь анхдагч хуулийн төсөл тул түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдийн хувьд болон хэл зүй, найруулгын хувьд ойлгомжтой боловсруулагдсан эсэхийг Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Засгийн газрын 2016 оны 1 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-д заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах үүднээс үнэлэхийг зорьж сонголоо.

---

¹Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь хуульд нэмэлт оруулах төсөл тул хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуульд болон хуулийн төслийн зүйл, заалт өөр хоорондоо нийцсэн эсэх, хуулийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг шалган тогтоож, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулах үүднээс хуулийн төслийг бүхэлд нь Аргачлалын 4.10-т заасан стандарт асуултуудад хариулах замаар үнэлэхээр сонгосон болно.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилго, зорилт, зохицуулалтууд нь нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зорилго, түүнийг хангахад чиглэсэн зохицуулалтуудыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийв.

Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийг “Нам өөрийн дүрэм, хөтөлбөр, дотоод зохион байгуулалтыг Улс төрийн намын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-тай нийцүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн, уг өөрчлөлтийг Улсын дээд шүүхэд 2027 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор хүргүүлнэ.” хэмээн хугацаа хойшлуулах өөрчлөлт, болон хуулийн үйлчлэх хугацааг зааж өгсөн.

Иймд энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлд заасанд үнэлгээ хийхээр сонгож авлаа.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг, түүнчлэн хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авлаа.

/Хуулийн төсөл 2 зүйлтэй./

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог шалгах үүднээс хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

/Хуулийн төсөл 2 зүйлтэй./

ДӨРӨВ. УРЬДЧИЛАН СОНГОСОН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Өмнөх үе шатуудад хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгож, үр нөлөөг үнэлэх хэсгээ тогтоосон тул тэдгээрт тохирох шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар авч үзэв.

Д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Тохирох шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл	Зорилгод дүн шинжилгээ хийх
2	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалыг баримталсан эсэхийг шалгах байдлаар <u>ойлгомжтой байдлыг</u> шалгах.
3	Харилцан уялдаа	Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл	Аргачлалын 4.10-т заасан стандарт асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаас харахад Улсын Их Хурлаас Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг батлаж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр батласан байна.

Хуульд Улсын Дээд шүүхэд бүртгэлтэй үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж байгаа 37 нам намын дүрмээ дээрх хуульд нийцүүлэн батлуулах шаардлага үүссэн бөгөөд хуульд хэзээ батлуулахыг нь заахдаа шинээр байгуулагдсан намд хамааралтай байхаар хуульчилсан. Гэхдээ энэхүү зохицуулалтыг Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд Улсын Дээд шүүхэд бүртгэлтэй намуудын хувьд баримтлах хугацааг зааж өгсөн.

Гэтэл хууль хэрэгжиж эхэлсэн он буюу 2024 оны 06 дугаар сард Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль, 10 дугаар сард орон нутгийн сонгуулийн жил таарсан нь улс төрийн намуудад Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд заасны хэд хэдэн хориглосон заалтыг зөрчих магадлал үүссэн тул улс төрийн намууд дүрэм, журмаа өөрчлөх талаар хэлэлцүүлэг, намын бүх шатны гишүүдийн шат шатны хурлуудаа хийж чадахгүйд хүрсэн.

Мөн Улс төрийн намууд 2024 оны 01 дүгээр сараас эхлэн Улсын Их Хурлын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсруулах, нэр дэвшигчээ тодруулах, сонгуулийн сурталчилгаа хийх, сонгуулийн үр дүнгээр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хурал, сонгуулийн үр дүнгээр шинэ Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах, үүний дараа орон нутгийн сонгуулийн үйл ажиллагаа явагдаж дуустал аль нэг улс төрийн намуудад дүрэм, журмаа шинэ хуульд нийцүүлэх боломж, хугацаа байсангүй.

Хэрэв энэхүү хуулийн төсөл батлагдвал Улсын Их Хурлаас батлагдсан Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга хэрэгжих боломжтой болохын зэрэгцээ Улс төрийн намууд дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь нам их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх боломж бүрдэх буюу хуулийн төсөл зорилгодоо хүрэх бүрэн боломжтой.

“Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийг бүхэлд нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг дараах асуулгад хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
<i>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт</i>	<i>Шаардлага хангасан эсэх</i>
29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Зөрчилгүй.
29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	Шаардлага хангасан.
29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын	Шаардлагагүй.

зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	
29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Шаардлагагүй.
29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Шаардлагагүй.
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Шаардлага хангасан.
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Шаардлага хангасан.
30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Шаардлага хангасан.
30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Шаардлага хангасан
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Шаардлага хангасан

“Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөө үнэлэх аргачлалд заасан дараах стандарт асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог бүхэлд нь шалгахыг зорьлоо.

Д/д	Асуулт	Хариулт буюу дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	Нийцэж байгаа
2	хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх;	Шаардлага хангасан.
3	хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Нийцэж байгаа.
5	хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Давхардсан зүйлгүй.
6	хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Үгүй.
7	хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Үгүй.
8	төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Үгүй.

9	татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Хуулийн төсөлд татвар, төлбөр хураамжийн асуудал тусгагдаагүй.
10	тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Хуулийн төсөлд аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалт тусгагдаагүй.
11	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй.
12	хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	Хуулийн төсөл нь жендэрийн эрх тэгш байдлын асуудлыг хөндөөгүй.
13	хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй.
14	хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй.
15	хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Хуулийн төсөлд хориглосон хэм хэмжээ тусгаагүй тул шаардлагагүй.

ТАВ.ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

5.1.Баримтжуулалт

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга, Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулиад, Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр “Аргачлал тогтоох тухай “ тогтоолыг удирдлага болгосон.

5.2.Дүгнэлт

Хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийг боловсруулах болсон хэрэгцээ шаардлага, үндэслэлүүдтэй нийцэж байгаа болон үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг бүрэн илэрхийлж чадсан эсэхэд, мөн хуулийн төслийн зорилгыг уг хуулийн бусад зохицуулалтууд хангаж, илэрхийлж чадахаар бүрэн гүйцэд томъёологдсон эсэхэд үнэлгээ хийсэн.

Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн хувьд хуулийн төслийн үзэл баримтлал болон энэхүү хуулийг төслийг боловсруулах болсон хэрэгцээ шаардлагатай нийцэж байгаа нь зорилгод хүрэх, ойлгомтой байх, бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн, давхардалгүй, зөрчилгүй томъёологдсон байдлаар илэрч байна.

Хуулийн төсөлд төсвөөс нэмэлт зардал гарахгүй. Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаас өнөөдрийн байдлаар Улсын Дээд шүүхэд бүртгэлтэй 37 улс төрийн нам, 2024 оны Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуульд оролцсон 22 нам эвсэл Улсын Их Хурлаас батласан Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн намын дүрмээ шинэчлэн бүртгүүлэх зайлшгүй шаардлагын үүднээс Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд заасан хугацаанд өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлсон байна.

Хуулийн төсөл нь заасан хугацаа нь Улсын Их Хурлаас батлагдсан Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга хэрэгжих боломжтой болохын зэрэгцээ Улс төрийн намууд дүрэмдээ өөрчлөлт оруулахдаа намын бүх гишүүд, аймаг, нийслэлийн анхан шатны намууд хуралдах, сумын, аймгийн намын хорооны гишүүдээс санал авах, эцэст нь нам их хурлаа хийж тэндээс батлагдсан дүрмийг Улсын дээд шүүхэд бүтгүүлэх боломж бүрдсэнээр хуулийн төсөл зорилгодоо хүрэх бүрэн боломжтой.

Иймд хуулийн төсөл дэмжигдэх болон хэрэгжих бүрэн боломжтой гэж дүгнэж байна.

-----oOo-----

УЛС ТӨРИЙН НАМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-ИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ СУДАЛГАА

Энэхүү хуулийн төслийг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан "Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал" /цаашид "аргачлал" гэх/-ын дагуу хийсэн болно.

Улсын Их Хурлаас 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны баталж 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөж байгаа Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд заасан намууд дүрмээ Улс төрийн намын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад нийцүүлэн шинэчлэн батлуулж Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх хугацааг хойшлуулж улс төрийн намуудад бодит хугацааг тогтоож өгөх хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд улсын төсвөөс ямар ч хөрөнгө зарцуулахгүй, дарамт учруулахгүй, иргэн, хуулийн этгээдэд нэмэлт зардал үүсэхгүй, улсын төсөвт шинээр нэмэлт зардал бий болохгүй болно.

ХҮҮЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН ЯАМ

- БИДИЙ ТУХАЙ
- ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА
- ХАРЬВА БАЙГУУЛЛАГУУД
- ЭРХ ЗҮЙН АКТ
- ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ
- ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ
- ИЛТОД БАЙДАЛ
- ШИЛЭН
- ССМ АВАГ ОГ THE SOLOMBO PLAN
- ДАНС

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Нийтлэгдсэн огноо: 2024-11-05

Хуулийн төсөлд сөнгөл өгөх

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл	Хавст ралт файл
Төслийн файл	Харах
Танилцуулга	Харах
Үзэл баримтлал	Харах
Тандалт судалгаа	Харах
Үр нөлөөний үнэлгээ	Харах

Улс төрийн намын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн

	Нэр	Албан тушаал	Утас	Цахим хаяг
1	О.Алтангэрэл	Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд	99110255	
2	Н.Жамьянхүү	ХЗДХЯ-ны Хууль зүйн бодлогын газрын Хувийн эрх зүйн хэлтсийн дарга	99187051	
3	Д.Бат-Эрдэнэ	Санхүүгийн зохицуулах хорооны Хууль, эрх зүйн хэлтсийн дарга		
4	А.Золжаргал	ХЗДХЯ-ны Хууль зүйн бодлогын газрын мэргэжилтэн	95802864	zoljargal@mojha.gov.mn
5	Ж.Гантуяа	Хуульч	90884486	